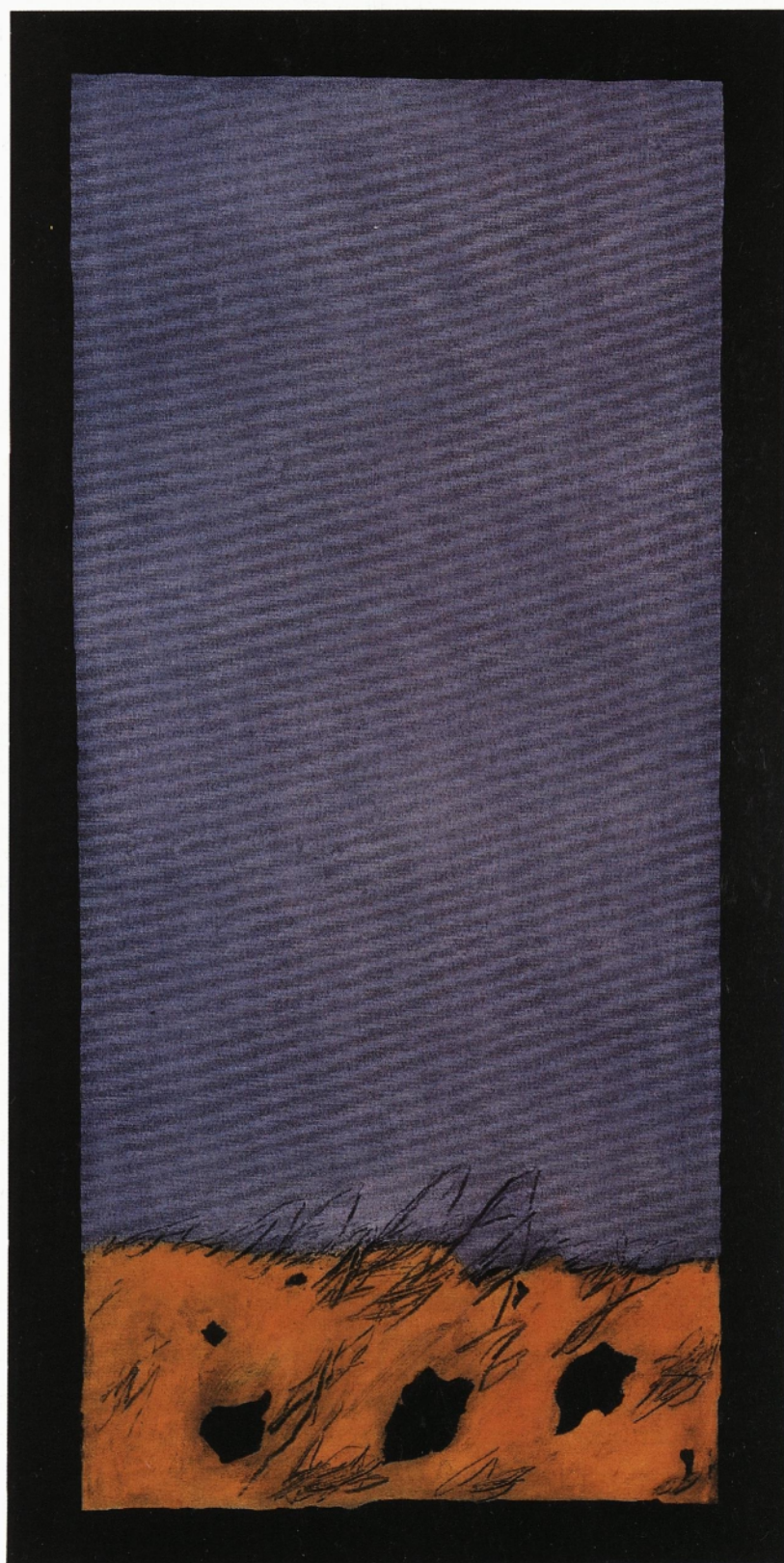

GUSTAV JANUŠ

ODREŠENE PLOSKVE

Gustava Januša potujoča razstava po Sloveniji se predstavlja kot zapis dveh stopenj razvoja v njegovem slikarskem opusu. V razponu med leti 1987 in 1995/96 razčiščuje Januš v slikarstvu temeljna vprašanja o odnosu med ploskvijo kot slikarsko invencijo ter površino platna kot realno danost. Sam avtor govori o "odrešeni površini" in s tem daje fazi razvoja umetniškega razmišljanja zanimivo oznako.

Pričujoča razstava je sestavljena iz štirinajstih del. Zamisel o izboru je avtorjeva. S takó racionalno potezo, pravzaprav z dvema stavkoma, nagovarja Gustav Januš obiskovalca razstave ter ga uvaja v čisto posebno razmišljanje o vlogi likovnega izražanja.

Najprej je treba vedeti, da Januševa platna učinkujejo na gledalca s površino, ki je že v začetni fazi samostojna vrednota. Naj se na njej pojavljajo taki ali drugačni zapisi, ti ali oni barvni namazi, vedno prva spregovori dana realna površina. Prisili nas, da odmislimo vse ostalo, zato se ne "zaletimo" takoj v simboliko znamenj na njej. Opažamo še drugo razsežnost: čim manj je teh znamenj, bolj zgovorna postaja površina Januševih platen.

V omenjeni skupini štirinajstih del se ta "osip" gostobesednosti, pokaže kot dramatično stopnjevanje. Od ničelne točke, popolne ploskve brez zarisov z značilno barvo nič, torej črno, se zaris črt in barvnih sporočil umikajo vse bolj na rob, zavzemajo vse manj in manj prostora, dokler popolnoma ne izginejo. Jih ni.

Taka postopna negacija pripovednosti je po svoje pogumen korak tako za avtorja kot tudi za njegov dialog z gledalcem.

Tudi sicer se nagiba Gustav Januš k redkobesedni likovni komunikaciji z občinstvom. S tem daje posameznim besedam - slikam večjo vlogo. Postanejo bolj samostojne in pregledne.

"Odrešene površine" so zelo zanimiv in poučen primer poglobljenega dialoga med gledalcem in likovnim sporočilom. Govorijo o razpoloženju njihovega avtoja, o njegovem pojmovanju razmerij med črto, barvo in ploskvijo - in da ponovno odkrijemo svoje védenje o likovnem jeziku.

Arnulf Rohsmann
narava / umetnost in konstanca / varijacija
pri Gustavu Janušu

Ko Gustav Januš v svojih novih slikah naravne oblike z umetnimi primerja, potem najprej pove izhodišča svojih figur: gore in griči na eni strani, nazobčane, šablonsko oblikovane ploskve na drugi strani. Gore polne vsebine in notranjih struktur. Takoimenovanim umetnim oblikam manjka organski značaj. Slikarsko komaj diferencirane se razprostirajo kot tanke, izrezane folije čez naravno obliko ali se porivajo od zadaj naprej. Rezani robovi figure, razmeroma homogen barvni nanos ter možnost samovoljne postavitve merijo na njeno izumetničenost. Za Januša so to oblike, ki jih v naravi ni, ki jih lahko samo izumi človeški duh.

Okoli leta 1978 je Januš izrezoval v naravni velikosti antropomorfične figure iz črnih gumijastih ploskev, jih aranžiral na neki način kot "hangings", jih v raznih legah tudi z organskimi materiali fotografiral, pozneje tudi slikal. Črne in zaradi enakomerne širine trakov so bile podobne premakljivim velikim črkam, torej konstruiranim znakom. Gibnost pasov, njihove zapletene oblike so preprečile, da je prvotna predmetnost bila spoznavna in so nudile branje kot šifra. Gumijaste šablone so zaradi gibnosti opozarjale na sestavo variant.

V letu 1986 ustvarjenih slikah uporablja Januš ta princip naprej: na monokromen fond so oprasneni enostavni znaki, ki se v številnih spregah ponavljajo. Vsebujejo deloma skripturalne poti, deloma so kratice s predmetnimi reminiscencami ali obrisne risbe temeljnih oblik, ki se pojavijo tudi v novih slikah. Zraven pa so še deli, iz katerih se iz barvne podlage spraska neki grafični sestav, opisovaje včasih urejeno obliko, večkrat pa bujno rastočo.

Te izpraskane črte se zgostijo večkrat v snopič črt, iz katerih potem izstopi kakšna postava. Imajo pa pomen tudi pri risalni akciji kot sled brskanja, iskanja, ki se vidi v otipavanju variant, oblik in risb, pri mešanih kategorijah znakov v monokromatičnih slikah, kakor v velikih formatih nove serije.

Tako metoda praskanja, raza znakov kakor tudi njena oblika označujejo arhaični element v slikarstvu Gustava Januša, zaradi arhetipične povezanosti tvegajo umetne oblike nasproti naravnim oblikam, da izgubijo svojo izumetničenost.

Izumetničenost spremljajo pri Janušu faktorji nekultiviranosti ter odklonitev elegance. Zanika jim vsakršno razlago, ki jih hoče z vso nedvoum-

nostjo določiti, zanika potencialno agresivno potezo nazobčane oblike v novih slikah.

Iskanje po pregnantnosti oblike v "velikem abstraktnem" je v protislovju z nepretenciozno prikazano obliko in krhljivim načinom njegove formulacije, prav posebno na grafičnem območju. Januš vztraja pri načelnem nepriporočilu znaka, ki se prezentira v njegovih umetnih oblikah. Vedno nadlegovan najti pomen, je postalo težavno ohraniti praznino in se zadovoljiti s samim prikazom izumetničenega.

Geneza znaka je iskanje, ko je pri Janušu geneza naravne oblike rast.

Ko Januš govori o tem, da se pojavi v obliki griča ali gore "de profundis" ali "nekje iz globočine", potem ne govori o neki geometriji, ki se razvija od spodaj do zgoraj v neke tvorbe, temveč spet o sferi arhaičnega. K njej spadajo znaki, kot tudi organske oblike. Poleg arhetipičnega aspekta naravne oblike je ciklični princip nadaljni kriterij zato, ponavljanje vedno istega ne dopušča nič novega. Zajamči nadaljni obstanek arhaičnega. Umetnost naj producira novo, zahteva Januš in demonstrira v kontradiktarnem sistemu naravne in umetne oblike. Naravnim oblikam Gustava Januša manjka izrazita tendenca mima. Obstajajo formalne analogije strukturiranih množic v sliki in gorah; notranja risba, večkrat bujno rastoče praske, spominjajo na njene teksture. K različnim risalnim potem spada, kar definira te gore - slikarski duktus, ki ponazarja širjenje množic in pritisk se približevati robovom slike; črne lise lesne barve kot aleatorični moment, kot klasični "tache", signum samovolje umetnosti, dešifriran kot samovolja narave in kakor praske, namig na ranljivost; grafizmi, smerokazni koti, ki gibanje barvne magme ojačijo ali optično speljejo v stran, včasih tekoče črte s podobnim učinkom, "telesne črte" pravi Januš. In potem še konturna črta kakor je določevalc gore, spada pa v območje tistih znakov, kot pravi Januš, ki se izoblikujejo samo z intelektom. Približajo se že njegovim umetnim oblikam, izpadejo iz naravne povezanosti in se osamosvojijo kot vizualni vokabular, ki se odpove opisovanju predmeta. Kontura, ki se ne najde v naravi, signalizira namen, že skoraj najden predmet še enkrat omejiti, njega kaptivirati. Ko Januš konturo nasproti omejitvi naravne oblike oddalji, ko jo premakne in ji da drugo smer, je potem to simbolični akt korekture naravne oblike z umetno obliko. Januš: "najbrž hočemo (!) naravno obliko rešiti z umetno."

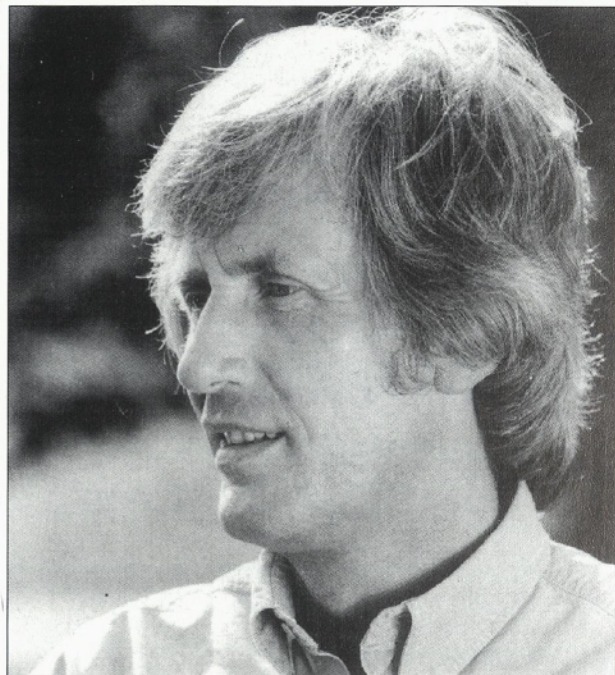
IZRJ VII 87, 1987
mešana tehnika na papirju /100 X 70 cm/

OBČR, 1987
olje na platnu /90 X 75 cm/

GUSTAV JANUŠ

rojen 1939, Sele na Koroškem
živi: 9183 Področca/Breznica

PLOSKVE, ROBOVI, PREHODI...

Slejkoprej se v svojem slikarstvu ukvarjam na eni strani z avtonomnimi ploskvami, robovi ter obrisi, s prehodi, z umetno obliko - na drugi strani me pa zanimajo pokrajinski elementi okolice (gore, bregovi, doline, kamenje...), njihove strukture, sledovi, znaki, barve... Iz teh elementov potem razvijam in ustvarjam slike, ki tvorijo neko ravnovesje med vitalnostjo organskih oblik ter umirjenostjo in čistostjo morda že odrešenih ploskev. Šele v zadnjem času postaja črna ploskev, ki se je razvila iz črnih lis mojega "krajinarstva" in katero zdaj zavestno oblikujem in uporabljam, kot nosilec slike vedno bolj dominantna, ali kot samostojen element, slikarski temelj ali pa učinkuje od roba sem. Sicer so zato naravne oblike bolj potisnjene v ozadje, pridobijo pa na barvni intenziteti ter še bolj žarijo iz temnega prostora. Črnina, ki absorbira vso svetlobo in vse barve, je zdaj kljub svoji negaciji važen činitelj slikanja. Ostanejo še prehodi, deloma stopnični ali pa kot ostro omejeni robovi, ki poudarjajo dominanco ploskve ter ojačujejo kontrast do roba ali pa kot dinamične črte, včasih tudi snoparske, ki povezujejo ploskve med seboj ter tako ustvarjajo prostor. In tako mi razmejujejo ustvarjeni prostori, v katerih se naravne oblike v daljavi ter v tišini skoraj izgubijo in kjer se bližina z daljavo spaja, vsakodneвне slike, predrugačijo način sprejemanja ter me vabijo k meditaciji.

SAMOSTOJNE NAGRADE (izbor):

- 1970 Galerie Slama
1971 Umetnostni paviljon, Slovenj Gradec,
1978 Galerie an der Stadtmauer, Beljak
1989 Karntner Landesgalerie, Celovec
1991 Galerie Falke-Kuhn Pliberk
Galerija Vodnikova domačija, Ljubljana
1993 Galerija Rožek
Kunstverein Gutersloh, D
Galerie Falke/Kuhn, Bleiburg/Pliberk
Galerie Schlos Porcia (z J. Bernikom)
Spittal a.d. Špital ob Dravi
1995 Literaturhaus Dunaj
1996 Galerie Judith Walker

SKUPINSKE RAZSTAVE (izbor):

- 1978 Künstlerhaus Celovec
(6 koroških Slovencev)
INTART Udine, Celovec
Ljubljana
1992 "Kleinformat", Galerie Falke-Kuhn,
Bleiburg/Pliberk
1993 Umetnostni paviljon, Slovenj Gradec
1994 Kunstmeße Zurich (Galerija Šikoronja)
1995 Kunstmeße Dresden (Galerija Šikoronja)
1996 Künstlerhaus Celovec

NAGRADE:

- 1984 Petrarkova nagrada, Nemčija
1985 Nagrada Prešernovega sklada, Ljubljana
1989 Würdigungspreis des Landes Karnten

SAMOSTOJNE OBJAVE:

P(e)s(m)i, Gedichte in slowenischer Sprache
Državna založba Slovenije, Ljubljana 1989
Pesmi, Gedichte in slowenischer Sprache
Mohorjeva založba v Celovcu/Klagenfurt 1983

1962-1983 Pesmi
Prevod iz slovenščine, Peter Handke

Pesmi, Gedichte Poesiis
Braitan Verlag, Cormons (I), 1985

Ko bom prekoračil besedo
Wenn ich das Wort überschreite
Gedichte zweisprachig
Prevedel Peter Handke
Residenz Verlag, Salzburg 1988

Sredi stavka
Drava Verlag, Celovec/Klagenfurt

Mitten im Satz Gedichte, zweisprachig/Sredi stavka
dvojezično iz slovenščine
Aus dem Slowenischen von Peter Handke
Residenc Verlag, Salzburg 1991

GUSTAV JANUŠ

Zavod za kulturo in izobraževanje Tržič
Paviljon NOB
12. september - 12. oktober 1997

Zavod sv. Stanislava
Šentvid - Ljubljana
14. oktober - 3. november 1997

Galerija knjižnice Cirila Kosmača
Tolmin
7. november - 3. december 1997

V SLOVENIJI